

vien köyhyyttä niin sotien välisenä aikana kuin tänäänkin. Kirjan (sosiaali)poliittinen opetus on, että työn järjestämisen ja sosiaa-

lisen turvan politiikka pitäisi ajatella yhdessä eikä erillisinä politiikkalohkoina niin kuin tänään tapahtuu. Suoranta kysyykin, ku-

ka on vastuussa riittävästä ansio-
tasosta ja työntekijän toimeentu-
lostasta, jos ja kun sopimusyhteis-
kunnan käytännöt haurastuvat.

Kirja yhdistystoiminnan haasteista, onnistumisista ja uudistumisen vaikeudesta

ANTTI MALINEN

Sosiaalipoliittisen yhdistyksen historiategoksen tavoitteena on juhlistaa yhdistyksen merkkivuotta ja kertoa niistä edistysas-
kelista, jotka ovat vieneet Suomea kohti pohjoismaista hyvinvointivaltiota. Kirjassa käsitelläänkin niin lainsäädännöllisiä kuin tutkimuksellisia saavutuksia ja juhlistetaan yhdistyksen keskeisiä merkkihenkilöitä. Kuitenkin teoksessa nostetaan esille myös yhdistystoiminnan arkeen liittyneet haasteet ja hyvää niin. Kirjan seitsemän artikkelia antavat mielenkiintoisen kuvan yhdistystoiminnan arjesta ja toiminta- ja ajattelutapojen uudistamiseen liittyvistä haasteista.

Kirja on rakennettu siten, että kuusi ensimmäistä artikkelia käy kronologisesti lävitse vuodet 1908–2008. Mirja Satkan kirjoittamassa seitsemännessä artikkelissa keskitytään sosiaalipoliittikan ja sosiaalityön välisen suhteen muutoksiin ja kehityskuluihin, jotka johtivat Sosiaalityön Tutkimuksen seuran perustamiseen vuonna 1998.

Kirjan esipuheessa tuodaan esille, kuinka suurin osa kirjoittajista on ollut aktiivisesti mukana yhdistyksen toiminnassa. Tämä osoittautuu myös yhdeksi kirjan vahvuuksista, sillä koke-

musten omakohtaisuus tuo syvyyttä myös yhdistystoiminnan arkea käsitteleviin tulkintoihin. Teoksen rikasta antia ovatkin kuvaukset niistä tavoista, joilla yhdistys ja sen jäsenistö ovat pyrkineet reagoimaan muuttuviin yhteiskunnallisiin tilanteisiin ja vaatimuksiin.

Vaikka artikkeleita yhdistää kronologinen esitystapa, on artikkelien sisäisissä painotuksissa huomattavaa vaihtelua. Painotuseroista huolimatta kirjaan piirtyy kiintoisa kaari, joka kuvaa yhdistyksen muutoksen sosiaalireformistien keskusteluareenasta julkisen vallan instituutioihin kiinnittyneeksi toimijaksi. Yhdistys toimi pitkään sosiaalipoliittikkaa koskevien erilaisten intressiryhmien välittäjänä, ja tämä rooli toi yhdistyksen sisälle myös erilaisia arvoja ja toimintaa koskevia painotuksia. Yhteiskunnallisen elämän eri sektoreilla ja eri nopeuksilla tapahtuneet muutokset ovat vaikuttaneet muun muassa tutkimuksellisiin painotuksiin. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriölle kuuluneiden tehtävien siirtyminen työministeriöön vähensi mielenkiintoa muun muassa työpoliittikkaa ja teollisia suhteita käsittelevän tutkimuksen osalta. Samoin tulopoliitti-

Risto Jaakkola &
Sakari Kainulainen &
Keijo Rahkonen (toim.)
Työväensuojelusta sosiaali-
politiikkaan. Sosiaalipoliittinen
yhdistys 1908–2008,
Edita, 2009

sen sopimusjärjestelmän vahvistuminen 1960- ja 1970-luvun vaihteessa heikensi työmarkkina-
järjestön yhdistykseen kiinnittämää mielenkiintoa.

Sosiaalireformisteista sosiaalipoliittikan järjestelmäämmattilaisiksi

Teoksen aloittaa Katri Hellstenin artikkeli, jossa hän käsittelee laaja-alaisesti sosiaalipoliittisen yhdistyksen alkuvaiheita. Tekijä nostaa ajoittain artikkelin käsittelytason yleisemmälle tasolle ja sijoittaa suomalaisen sosiaalipoliittisen aikalaishetken keskustelun virkistävällä tavalla laajempiin yleiseurooppalaisiin kehityspiirteisiin. Alkuvaiheessa yhdistys kantoi työväensuojelus- ja sosiaalivakuutusyhdistyksen nimeä, ja Hellsten tuo artikkelissaan esille keskeisimmät perustajajäsenet ja heidän taustansa. Jäsenistöä yhdisti sitoutuminen porvarilliseen reformismiin, johon liittyi hyvin aktiivinen yh-

teiskuntaelämään osallistuminen. Toiminnan alkuvaiheessa yhdistyksen keskeinen tavoite oli lisätä ymmärrystä sosiaalisista ongelmista ja niiden erilaisista ratkaisumahdollisuuksista, ja tässä tekijän mukaan onnistuttiin hyvin (s. 43–44).

Risto Jaakkola käsittelee artikkelissaan sotien välistä aikaa, jonka kuluessa yhdistyksen nimi muuttui Sosialireformiyhdistykseksi ja lopulta Sosiaalipoliittiseksi yhdistykseksi. Yhdistyksen toiminta oli ajoittain melko hiljaista, mikä näkyi muun muassa jäsenmäärän laskuna ja kokoukseen osallistujien vähäisyytenä. Yhdistyksen vetovastuu oli pääasiassa sosiaalihallinnon virkamiesten harteilla, ja kirjoittaja toteaa muun muassa yhdistyksen suurelle yleisölle suunnatun valistustyön olleen passiivisempaa kuin autonomian aikana. Osaltaan yhdistystoiminnan hiljaisuuteen vaikutti varmasti se, että virkamiehet olivat enemmän kuin työllistettuja sisällissodan jälkeisinä vuosina. Sosiaalihallintoa kuormittivat niin kriisin jälkihoito (muun muassa punaorpokysymys) kuin hallinnolliset uudistukset ja niukat resurssit. Luvussa olisi kenties voinut tuoda vielä voimakkaammin esille ajanjakson poliittiset ja yhteiskunnalliset kontekstit. Vaikka sosialireformistien piiri oli edelleen laaja sisällissodan jälkeen, tulkittiin monissa yhteiskuntaryhmissä sosiaalinen uudistustoiminta yhä herkemmin vasemmistolaiseksi politiikaksi. Helppoa sosiaalipoliittisen keskustelu ylläpitäminen ei ollut myöskään 1930-luvulla äärioikeistolaisen liikehännän ja kannatuspohjan kasvaessa. Tätä taustaa vasten onkin ymmärrettävää, kuinka tärkeää oli, että yhdistys kykeni tarjoa-

maan ”vapaan foorumin” ajan kohtaisista kysymyksistä keskusteluun (s. 51).

Johanna Raino-Niemi käsittelee osiossaan yhdistystoiminnan kehittymistä ajanjaksolla 1949–1963. Artikkelissa painotetaan erityisesti yhdistyksen pitkäaikaisen puheenjohtajan Heikki Wariksen roolia ja hänen vaikutustaan tutkimustoiminnan suuntaajana. Sodan jälkeisinä vuosina niin työmarkkinasuhteissa kuin tutkimuksessa alettiin puhua ”työn ja pääoman välisen ristiriidan” sijaan neutraalimmin ”teollisista suhteista” (s. 90). Sopimuspolitiikan vahvistuminen paransi työmarkkinajärjestöjen suhteita ja niin Suomen Ammattijärjestöjen Keskusliitolla kuin Suomen Työnantajain Keskusliitolla oli edustajansa yhdistyksen johtokunnassa. Uudenlaisia näkökulmia teollisia suhteita koskevaan tutkimukseen toi Heikki Waris, joka perehtyi syvällisesti anglo-amerikkaiseen sosiaalitieteelliseen tutkimustraditioon.

Kirjan pisimmässä artikkelissa Olavi Riihinen tarkastelee ajanjaksoa (1957–1969), jota leimasivat niin nopea yhteiskunnallinen muutos kuin poliittiset ristiriidat. Sosiaalipoliittisten järjestelmien kasvun myötä yhdistyksen asema ja vaikutusvalta vankestui. Artikkelin keskiössä on kuvaus, kuinka yhdistys ponnisteli saadakseen aikaan sosiaalipoliittikkaa käsittelevän ”pitkän-tähtäimen ohjelman”. Hanketta ryhtyi vetämään Pekka Kuusi, ja projektin tuloksena julkaisiin vuonna 1961 teos ”60-luvun sosiaalipoliittikka”. Teoksen kirjoittamista oli tukenut laaja asiantuntijaryhmä, ja artikkelissa käydään yksityiskohtaisesti lävitse sen eri laatimisvaiheita ja julkaisun jälkeen käytyä laajaa

keskustelua. Hankkeena ”60-luvun sosiaalipoliittikka” oli menestys ja toi esille sosiaalipoliitiikan yhtenä taloudellisen kasvun mahdollistajana. Ajanjakso oli muutenkin vahvaa yhdistyksen yhteiskunnallisen vaikuttamisen aikaa. Muun muassa terveystoimittaisen keskustelun suuntaajana yhdistyksellä oli merkittävä rooli (s. 137).

Yhdistyksen toiminta politisoitui voimakkaasti 1970-luvulla, ja Jorma Sipilä tarjoaa artikkelissaan kiinnostavan näkökulman niin yhdistystoiminnan arkkikysymyksiin kuin poliittisiin ulottuvuuksiin. Yhdistys oli pitkään toiminut sosiaalipoliittikkaa koskevien erilaisten yhteiskunnallisten intressien ja intressiryhmien välittäjänä (s. 147), mutta 1970-luvulla tultaessa itse yhdistys muuttui hetkellisesti valtakamppailun areenaksi. Yhdistyksen toimintalinjasta käytyä kamppailua (1975–1977) koskeva analyysi tuo esille yhdistyksen erilaiset institutionaaliset kytkökset ja toisaalta uuden tutkijasukupolven tavoitteet. Tarkaste-luajanjaksolla uusia tuulia puhalsi myös julkaisutoiminnan saralla. Tieteellinen julkaisutoiminta muuttui aktiivisemmaksi, ja lisäksi vuonna 1977 julkaistiin yhdistyksen ensimmäinen vuosikirja. Uutena toimintamuotona yhdistys aloitti myös vuosittaiset Sosiaalipoliitiikan päivät.

Paluu haastajan asemaan

Kahden viimeisen vuosikymmenen vaiheita käsittelevät yhdistyksen entiset puheenjohtajat Jouko Kajanoja ja Jussi Sim-pura. Ajanjakson kuluessa vanhojen sosiaalipoliittisten järjestelmien ja käytäntöjen soveliaisuus asetettiin kyseenalaiseksi ja samalla myös tieteenala joutui miettimään omia lähtökoh-

tiaan ja suuntaansa. Artikkelin keskiöön nostetaan kysymys yhdistyksen uudistumiskyvystä. Tekijät tarkastelevat miten he ja muut yhdistyksen toimijat pyrkivät vastaamaan sosiaalipoliittikan muuttuneen aseman luomiin haasteisiin. Tiiviit sidokset erilaisiin sosiaalipoliittisiin instituutioihin olivat antaneet yhdistykselle vaikutusvaltaa ja voimavaroja aiempina vuosikymmeninä, mutta olivat samalla tuoneet sosiaalipoliittikkaan ajattelun voimakkaasti sosiaalipoliittisten järjestelmien näkökulmia.

Yhdistyksen alkuvaiheessa toimintaa olivat pyörittäneet sosiaalireformistit, joille aktiivinen osallistuminen erilaisiin järjestöihin oli samanaikaisesti niin velvollisuus kuin ilmentymä tietynlaisesta elämäntavasta. Erilaisiin toimintaverkostoihin liittyneet toimijat jakoivat yhteisen näkemyksen tulevasta kehityksestä. Sosiaalipoliittisten järjestelmien institutionalisoituessa myös yhdistystoiminnan muodot vakiintuivat, mikä näkyi

muun muassa johtokunnan pitkäikäisissä jäsenyyksissä ja kiintopaikoissa. Kajanoja ja Simpura luonnehtivatkin kehitystä järjestelmäsosiaalipoliittikan ja järjestelmäämmattilaisten käsitteillä. Kirjoittajien mukaan jännitettä toimintaan on synnyttänyt kysymys siitä, miten sosiaalipoliittinen tutkimus voi säilyttää kriittisen potentiaalinsa heikentämättä toisaalta liiaksi olemassa olevien järjestelmien ja käytäntöjen legitimeettiiä (s. 174–175).

Toinen yhdistyksen toimintaan vaikuttanut jännite on syntynyt kahden soveltavan oppialan, sosiaalipoliittikan ja sosiaalityön välisen suhteen muutoksesta. Kirjan päättävässä artikkelissa Mirja Satka hahmottelee sosiaalityötä koskevan itseymmärryksen eri kehitysvaiheita ja -polkuja, joista yksi johti Sosiaalityön tutkimuksen seuran perustamiseen vuonna 1998. Huolimatta oppialojen eriytyvistä tiedonintresseistä ja kehitysuunnista on yhteistyö jatkunut muun muassa tieteellisen julkai-

sutoiminnan saralla. Samalla sosiaalityön oman identiteetin ja aseman hakeminen on pakottanut myös Sosiaalipoliittisen yhdistyksen arvioimaan omia käytäntöjään ja lähtökohtiaan.

Satkan artikkeli kiinnittää lukijan huomion yhdistyksen erilaiseen jäsenistöön, jonka luonnetta ja suhdetta yhdistysjohdosta käsitellään eri artikkeleissa valitettavan vähän. Samoin vain yksittäisten huomioiden varaan jää Tampereelle, Joensuuhun ja Turkuun perustettujen paikallisjärjestöjen rooli. Kaikkia teemoja ei luonnollisesti yhdessä teoksessa voida käsitellä, onneksi kirjan moninaiset liitteet auttavat lukijaa hahmottamaan yhdistyksen harjoittaman toiminnan eri ulottuvuuksia. Yhdistyksen satavuotista historiaa käsittelevä teos tuo joka tapauksessa kiinnostavalla tavalla esille yhdistyksen arjen ja aktiivijäsenet, jotka omalla työllään eri vuosikymmeninä ovat pitäneet toiminnan elossa.

Täyslaidalta itsestäänselvyyksiä vastaan

JUSSI TIIHONEN

Tuskin yksikään filosofi pukee vakavat teoreettiset kysymykset samanlaiseen asuun kuin slovenialainen Slavoj Žižek. Hänen käsittelyssään kulutusyhteiskunta ruumiillistuu suklaalaksatiivissa, nykyaikaisen eettisenä tehtävänä on kuvata rupisammakkoa syleilemässä kaljapulloa ja Irakin sodan osapuoliksi osoittautuvat Amerikka ja Eurooppa.

Pehmeä vallankumous on kymmenen kirjoituksen valikoima Žižekin valtavasta tuo-

tannosta. Varhaisin teksteistä on 1980-luvun lopulta, tuorein vuodelta 2005. Artikkelit on jaettu teemojen ”teoria”, ”elokuva” ja ”politiikka” mukaan, mutta tällainen jako ei tarkoita artikkelien tasolla juuri mitään. Žižekin teksti poukkoilee asiasta toiseen, elokuvan kuvittaessa politiikkaa, rion vitsin selittäessä ideologian voimaa ja psykoanalyttisen teorian avatessa rasismin toimintaperiaatetta.

Janne Porttikiven ja Elia Len-

Slavoj Žižek

Pehmeä vallankumous.

Psykoanalyysi, taide, politiikka

Suom. Janne Porttikivi & Elia

Lenne

Gaudeamus, 2009

neksen suomennokset pysyvät erinomaisesti Žižekin vauhdissa mukana. Hän kärjistää, ärsyttää, on viihdyttävä ja epäkorrekti. Hyvä niin – harva kirjoittaja on edes sitä. Lukijan on luovittava esitystavan spontaanin hyl-